SOLTAN HACIBƏYOV

İSGƏNDƏR VƏ ÇOBAN

1919 — 1974

SOLTAN HACIBƏYOV

İSGƏNDƏR VƏ ÇOBAN

BİRPƏRDƏLİ UŞAQ OPERASI

Saxlanılmış və itirilmiş əlyazmanın bərpa olunmuş surəti əsasında professor Tərlan Seyidovun redaktəsi ilə

K L A V İ R

Nizami Gəncəvinin "İsgəndərnamə" poeması və "İsgəndər Zülqərneyn" Azərbaycan nağılı motivləri əsasında Mir Mehdi Seyidzadənin ədəbi mətni

BAKI – 2017

ÜZEYİR HACIBƏYLİ adına BAKI MUSİQİ AKADEMİYASI
ORTA İXTİSAS MUSİQİ MƏKTƏB_STUDİYASI

Operanın klaviri Bakı Musiqi Akademiyasının Elmi Şurasının
20 may 2016-cı il 9 №-li protokoluna əsasən
"Opera hazırlığı" fənni üzrə ali və orta ixtisas musiqi təhsil müəssisələrinin
pedaqoji repertuarı kimi məsləhət görülmüşdür

Redaktor – sənətşünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru
Aytən İBRAHİMOVA

Soltan Hacıbəyov. "İsgəndər və çoban". Birpərdəli uşaq operası. Saxlanılmış və itirilmiş əlyazmanın bərpa olunmuş surəti əsasında professor Tərlan Seyidovun redaktəsi ilə klavir. Nizami Gəncəvinin "İsgəndərnamə" poeması və "İsgəndər Zülqərneyn" Azərbaycan nağılı motivləri əsasında Mir Mehdi Seyidzadənin ədəbi mətni. (I nəşr) – Bakı, 2017. - 116 s.

Üz qabığındakı şəkildə – Üzeyir Hacıbəyli adına Baki Musiqi Akademiyasinin Orta İxtisas Musiqi məktəb-studiyasının Uşaq Opera Teatrının quruluşunda "İsgəndər və çoban" tamaşasından səhnədir.

G İ R İ Ş

Dahi Nizami Gəncəvinin "İsgəndərnamə" poemasının II kitabının novellaları və "İsgəndər Zülqərneyn" Azərbaycan nağılı əsasında Soltan Hacıbəyov tələbəlik illərində (1947) uşaqlar üçün "İsgəndər və çoban" operasını yazmışdır. Bu opera dərin mənalı, sadə, aydın milli ruhlu musiqisi ilə əbədi həqiqətlər haqqında, şəxsi nöqsanların güc və qorxu hissləri ilə gizlətməyin mənasız olması haqqında fikirlər irəli sürür. Həyat yalanı bağışlamır!

Məktəb-studiya özünün ilk 10 illik yubileyini qeyd etdiyi ərəfədə bu müdrik musiqili nağıl 1991-ci ildə BMA-nın məktəb-studiyasının Uşaq Musiqi Teatrının şagirdlərinin təşəbbüsü ilə tamaşaya qoyulmuşdur. Müvəffəqiyyət möhtəşəm idi.

Operanın premyerası Opera studiyası səhnəsində o qədər müvəffəqiyyətlə keçmişdir ki, Dövlət Televiziyası dəfələrlə onun videoyazısını yayımlanmışdır.

O zamandan 25 il ötür. "İsgəndər və çoban" operasının ilk tamaşasında iştirak edən nəsil böyümüş, lakin bu əsərə və onun musiqisinə olan maraq itməmişdir.

Məktəb-studiyanın 35 illiyi ilə əlaqədar SSRİ və Azərbaycanın xalq artisti, professor Fərhad Bədəlbəyli və əməkdar incəsənət xadimi, sənətşünaslıq üzrə elmlər doktoru, professor Tərlan Seyidovun təşəbbüsü ilə Uşaq Musiqi Teatrı yenidən Soltan Hacıbəyovun "İsgəndər və çoban" operasına müraciət etmişdir və bu premyera bəstəkarın anadan olmasının 95 illiyinə həsr olunmuşdur.

Təqdim olunan Soltan Hacıbəyovun "İsgəndər və çoban" uşaq operasının klaviri professor Tərlan Seyidovun şəxsi arxivində saxlanılmış və itirilmiş əlyazmasının bərpa olunmuş surətinə əsaslanır.

İfaçıların istəyinə görə aşağıdakı səhifələr ixtisar oluna bilər: 60 – 63, 70 – 81, 87 – 95.

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

Ş a h   İ s g ə n d ə r
V ə z i r
D ə l l ə k
Ç o b a n
P ə h l i v a n
Ə y a n l a r ,   x a l q ,   r ə q q a s ə l ə r   v ə   r ə q q a s l a r

Operanın mətni

Birinci şəkil

XOR
İsgəndər qüvvətli şah,
Sarsılmış qüdrətli şah.
Qazanıb yenə zəfər
Nə qədər xoş bir xəbər.
Şahımız gündən günə
Yüksəlsin dönsün günə
Hər yanı alsın ələ
Səadət versin elə

İSGƏNDƏR
Əgər olsa qüdrət məndə
Hörmət məndə qüvvət məndə deyil İran
Deyil İran, deyil Turan
Hər bir yanı alardım mən
Alardım mən
Yansın ulduzlar, rəqs etsin qızlar.
(Qızların rəqsi)

XİDMƏTÇİ
Hər zəfərin dağ olsun
Şahın başı sağ olsun.
Öldü bu gün dəlləyin.

İSGƏNDƏR
Ah, azqın, nə söylədin
Etdin məni pərişan,
Qəlbim mənim oldu qan.

VƏZİR — Bir dəlləkçin bu qədər
Şahım çəkməsin kədər.
Bir dəlləym var mənim
Şaha qulluq eləyər.

İSGƏNDƏR — Get, çagır!
Dəfn edin dəlləyimi
Bir böyuk əyan kimi.
O, çox yaxşı insandır
Sirri bərk saxlayandır.
Ey, öz taleyilə oynayan insan
Dəllək olmaq deyildir asan.
Gizli sirrlərimi açsan sən bir kəsə
Məhv olacaqsan.

DƏLLƏK — And olsun İsgəndərə.
And olsun göyə, yerə,
Günəşə, ulduzlara
Çəkilsəm də mən dara
Sirrin çixmaz qəlbimdən.

İSGƏNDƏR — Andına inandım mən,
Gəl, qırx başımı qoçaq,
Şərti unutma ancaq.
İsgəndərin buynuzu var, buynuzu,
İsgəndərin buynuzu var, buynuzu.

DƏLLƏK — Mən heç bir şey bilmirəm,
Gözüm görmür dilim lal.
Sirri bir kəsə açsam
Qoy olsun qanım halal,
Qoy olsun qanım halal.

İkinci şəkil

İSGƏNDƏR — Nə gözəldir bu gün hava,
Yaxşı oldu çıxdıq ova.
Gəlin burda məclis quraq,
Çalınsın bir incə hava.

XOR — Bahardır açılıb çəməndə güllər
Oxuyur sevinclə nazlı bülbüllər.

Baxdıqca güllərə, yasəmənlərə.
Baharın eşqilə coşur qəlbimiz.
Baxdıqca güllərə, yasəmənlərə.
Baharın eşqilə coşur qəlbimiz.
(Qaytağı rəqsi)

İSGƏNDƏR
Çoban, güllü dağlardan bir nəğmə oxu!
Bir şikəstə çalın!

ƏYANLAR
Çoban qardaş sağ olsun.
İndi də bir az ney çal.
(Çoban ney çalır)
İsgəndərin buynuzu var, buynuzu,
İsgəndərin buynuzu var, buynuzu.

İSGƏNDƏR
Söylə ay çoban,
Bu sirri hardan öyrənmisən sən ,
Əgər düz desən, azadsan ,
Yoxsa görərsən cəza.

ÇOBAN
Acıqlanma şah
Məndə yox günah.
Bir səhər erkən,
Yoldan gedərkən
Gördüm bir quyu,
Onun içində
Bitmişdir qarğı.
Kəsdim bir qarğı
Ney düzəltdim mən
Səs gəldi neydən:
"İsgəndərin buynuzu var, buynuzu".

İSGƏNDƏR
Bununçün dəlləkdir
Yəqin müqəssir.
Saxlaya bilməyib
Ürəyində sirr.
İşi yoxlamaqçün tutulsun çoban,
Qanım bərk qaynadı qayıdaq burdan.

Üçüncü şəkil

İSGƏNDƏR — Dəllək, yaxın gəl!
Nədir bu əngəl
Bu vaxta kimi
Mənim sirrimi
Bilən bir səndin.
And içib dedin:
"Ölüncə heç kəs
Bu sirri bilməz."
İndi çobanlar
Tütək çalanlar
Bu sirri bilir,
El mənə gülür.
Nə məqsədlə sən
Sirri vermisən?

DƏLLƏK — İnan, demərəm
Böylə sirri mən
İstər çobana, tütək çalana.
Qulaq asın siz deyim düzünü.
Bu sirr mənim qəlbimi
Gəmirirdi qurd kimi
Gördüm dərin bir quyu
İçdim sərin suyunu
Sirri ona söylədim
Yavaşça böylə dedim:
"İsgəndərin buynuzu var, buynuzu."

İSGƏNDƏR — İki nəfər pəhlivan
Qarğı qırsın quyudan.
Sənsən bu dəlləyi göstərən mənə
Gərək cəza verim bu saat sənə.

VƏZİR — Şahım, məndə yox taxsır,
Saxlaya bilməyib sirr.
Oldum ona arxayın,
Bilmədim çıxar xain

PƏHLİVAN — Ey, şahım, qarğılar hazırdır.
Tez ney düzəlsin, ney çalan gəlsin!

İsgəndərin buynuzu var, buynuzu,
İsgəndərin buynuzu var, buynuzu.

İSGƏNDƏR

İndi anladım ki,
Düyada bir kəs
Çirkin nöqsanını gizlədə bilməz.

XOR

İndi anladı ki,
dünyada bir kəs
Çirkin nöqsanını gizlədə bilməz,
Gizlədə bilməz.

Andante moderato maestoso
I
II
f
f

XOR
Is - gən - dər
qüv - vət - li
I
II
XOR
şah.
Sar - sıl - mış
I
II

XOR
qüd - rət - li şah,
1
XOR
Qa - za - nıb ye - nə zə - fər

XOR
Nə qə - dər xoş bir xə -
XOR
bər.
1.
2.

2
XOR
Şa - hi - miz gün - dən gü - nə
2
8
f
f
XOR
yük - səl - sin dön - sün gü - nə
8

XOR
hər ya - nı al - sın ə - lə
XOR
sə - a - dət ver -
8

3
XOR
sin e - lə.
3

4
İsgəndər
Ə - gər ol -
4
sa
qüd - rət mən - də

hör - mət mən - də
qüv-vət mən -
də
de - yil
İ - ran

de - yil Tu - ran hər bir ya -
nı a - lar - dım mən,

a - lar - dım mən.
p
p
cresc
cresc.

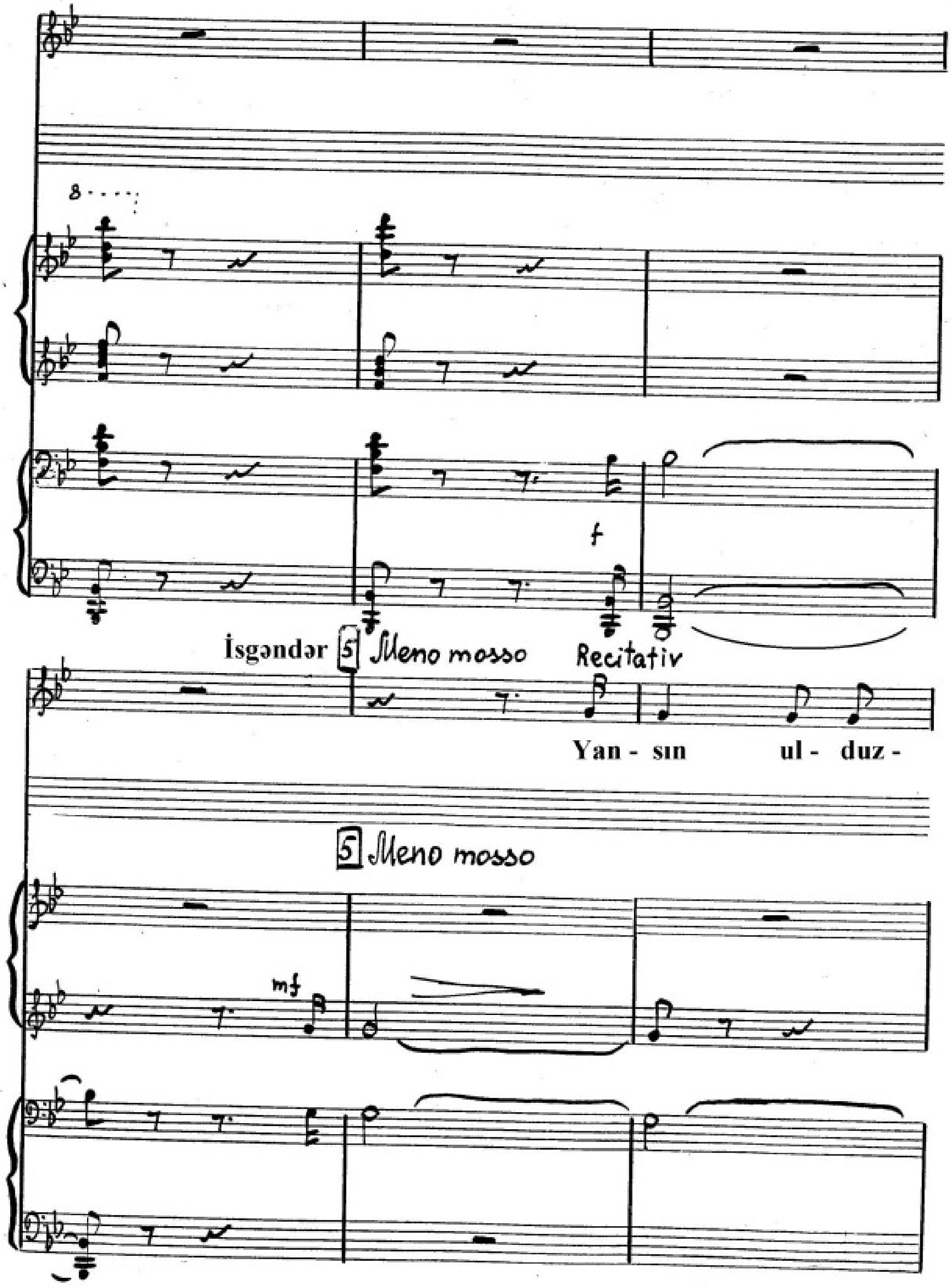
8
f
İsgəndər
5 Meno mosso
Recitativ
Yan - sın ul - duz -
5 Meno mosso
mf

lar, rəqs et - sin qız - lar.
rit
p rit.
6 Andante
6 Andante
mf

8
mf
p
pp

8
p
6
8
pp
f

7
7

8
p

8
8
8
p
8
pp
pp
pp

9 Piu mosso
9 Piu mosso
Fine
cresc.
cresc.

Xidmətçi
Hər zə - fə - rin dağ ol - sun Şa-hın ba-
şı sağ ol - sun. Öl-dü bu gün
sf
sf

İsgəndər f
dəl - lə - yin. Ah, az-qın, nə söy - lə
din et-din mə-ni pə - ri - şan,
6
6
8
f
p
p

qəl-bim mə - nim ol - du qan.
p
p
10 Andante moderato
Vəzir
Bir dəl - lək - çin
10 Andante moderato
f
dim
p

bu qə - dər Şa - hım çək - mə - sin kə - dər. Bir dəl - lə - yim
var mə - nim şa - ha qul - luq ey - lə - yər. Get, ça - ğır!
İsgəndər
11

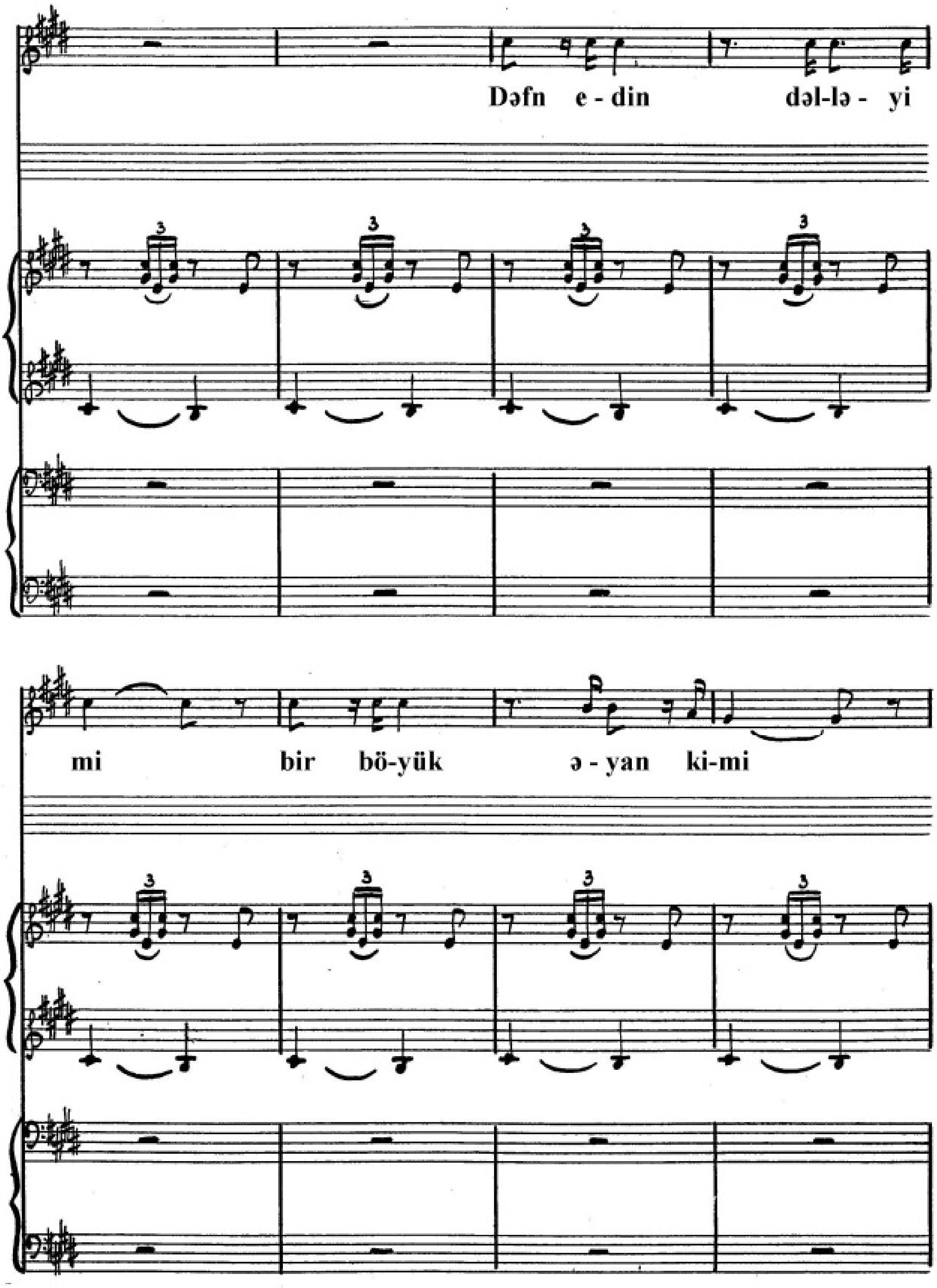
Dəfn e - din dəl-lə - yi
mi bir bö-yük ə - yan ki-mi

(kənara)
O, çox yax - şı in - san - dır sir - ri bərk sax-
la - yan - dır.
12
12
poco a poco

cresc.

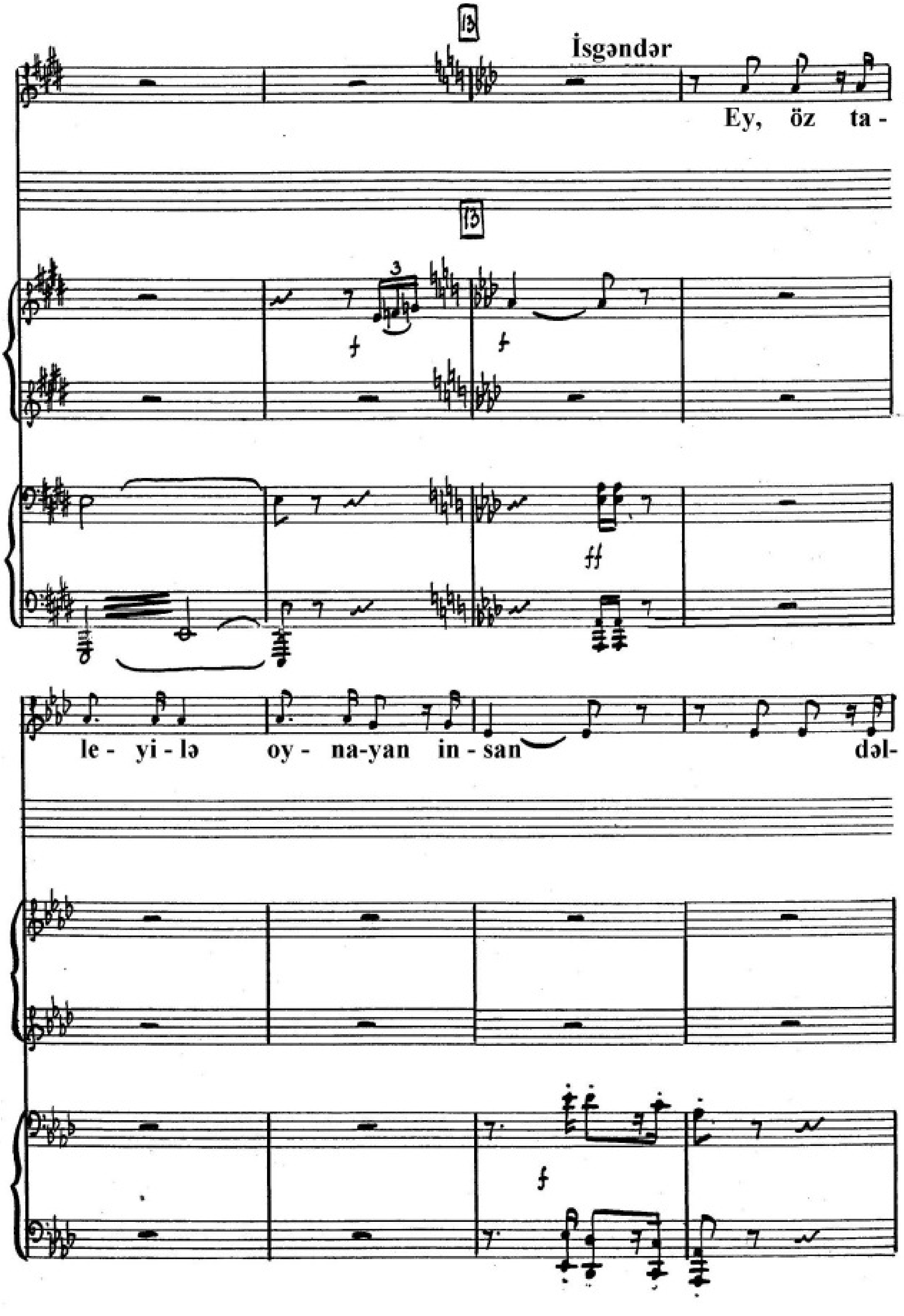
13
İsgəndər
Ey, öz ta-
13
ff
le-yi-lə oy-na-yan in-san dəl-

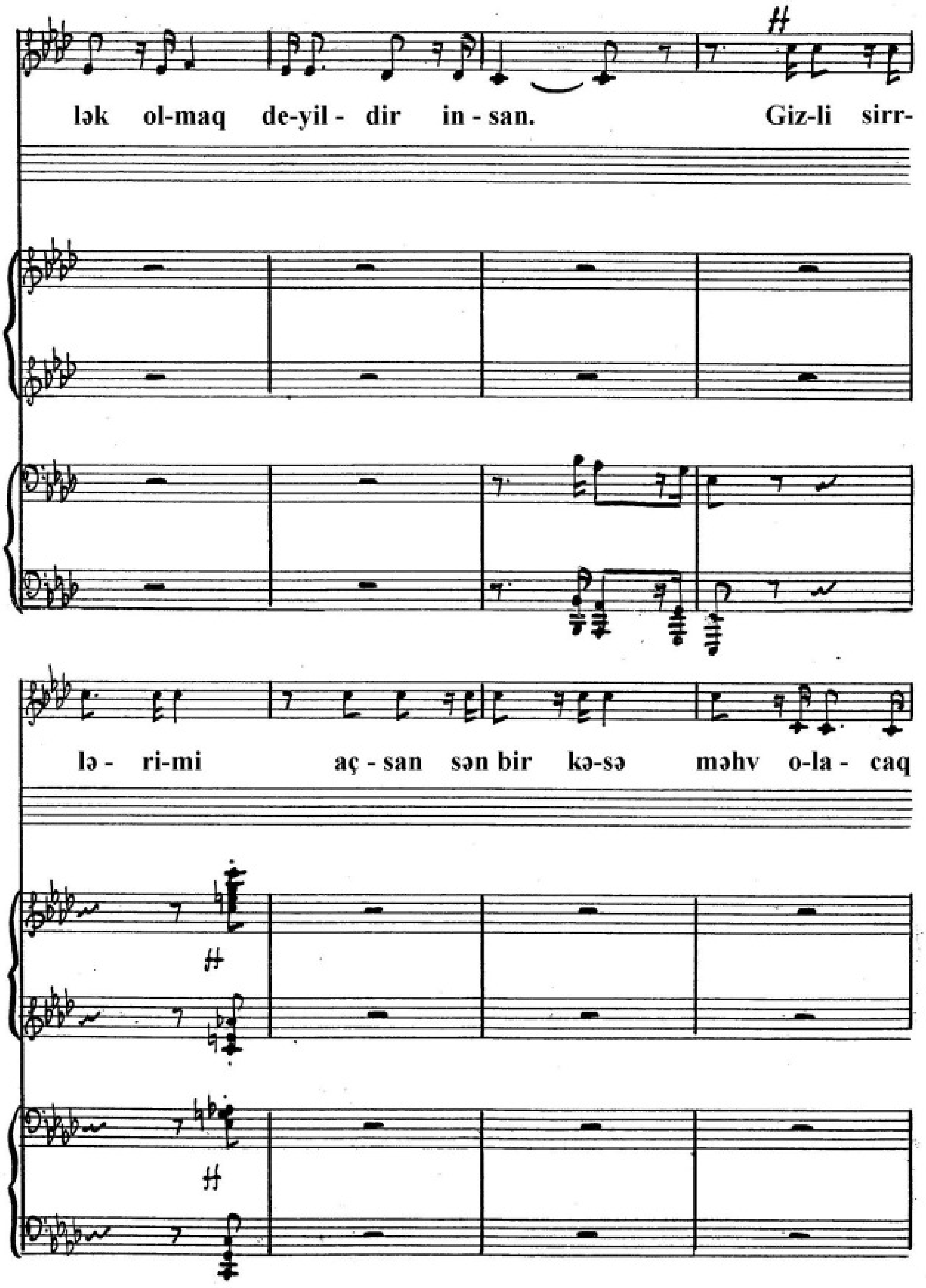
lək ol-maq de-yil - dir in - san. Giz-li sirr-
lə - ri-mi aç - san sən bir kə-sə məhv o-la - caq

14 Moderato con moto
san.
14 Moderato con moto
mf
mf
8
f

Dəllək
And ol - sun İs - gən - də - rə.
pp
And ol - sun gö - yə, ye - rə,
f
pp
f

Gü - nə - şə, ul - duz - la - ra
f
pp
f
çə - kil - səm də mən da - ra
f
pp
f

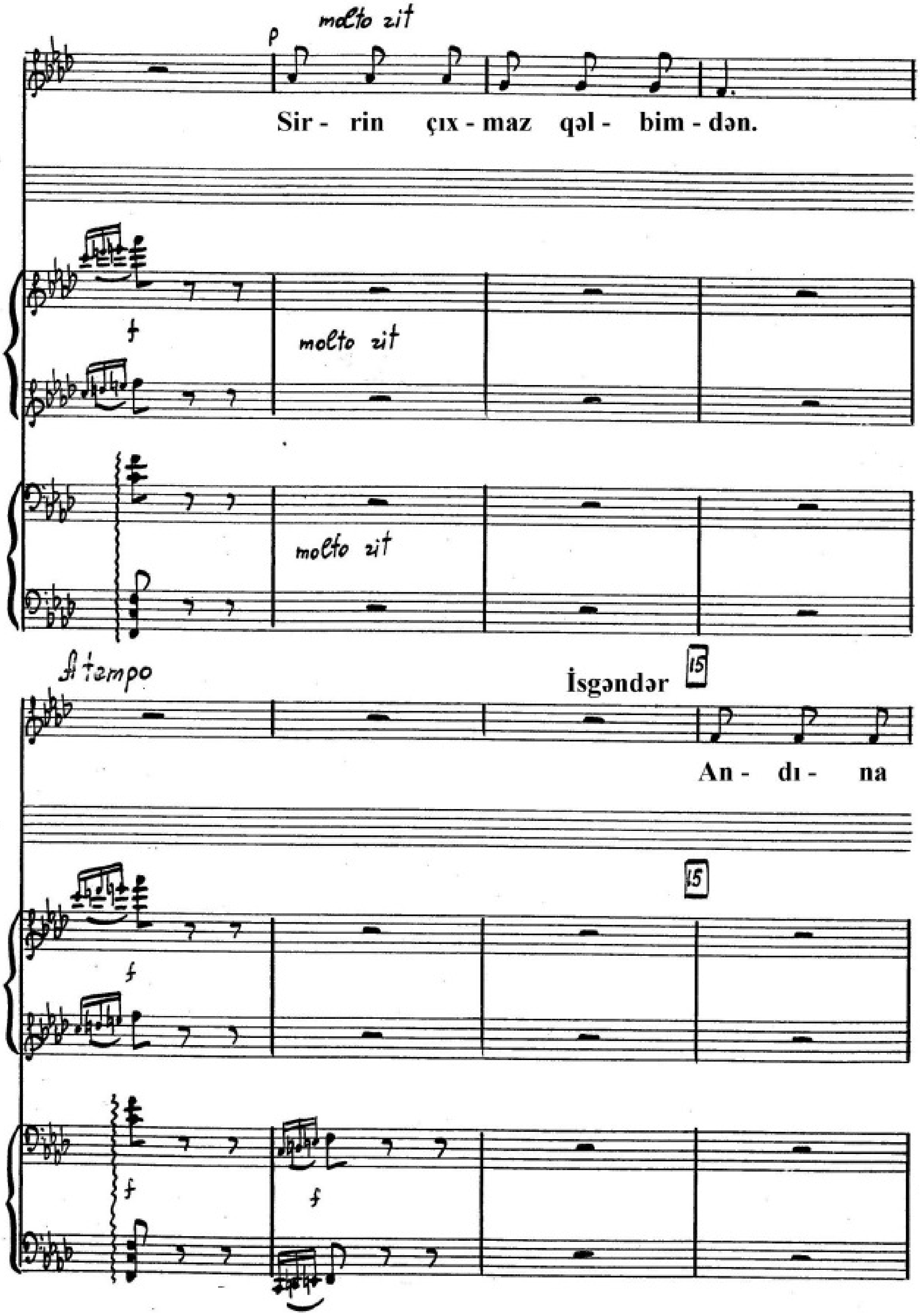
molto rit
p
Sir - rin çıx - maz qəl - bim - dən.
f
molto rit
molto rit
A tempo
İsgəndər
15
An - dı - na
15
f
f
f

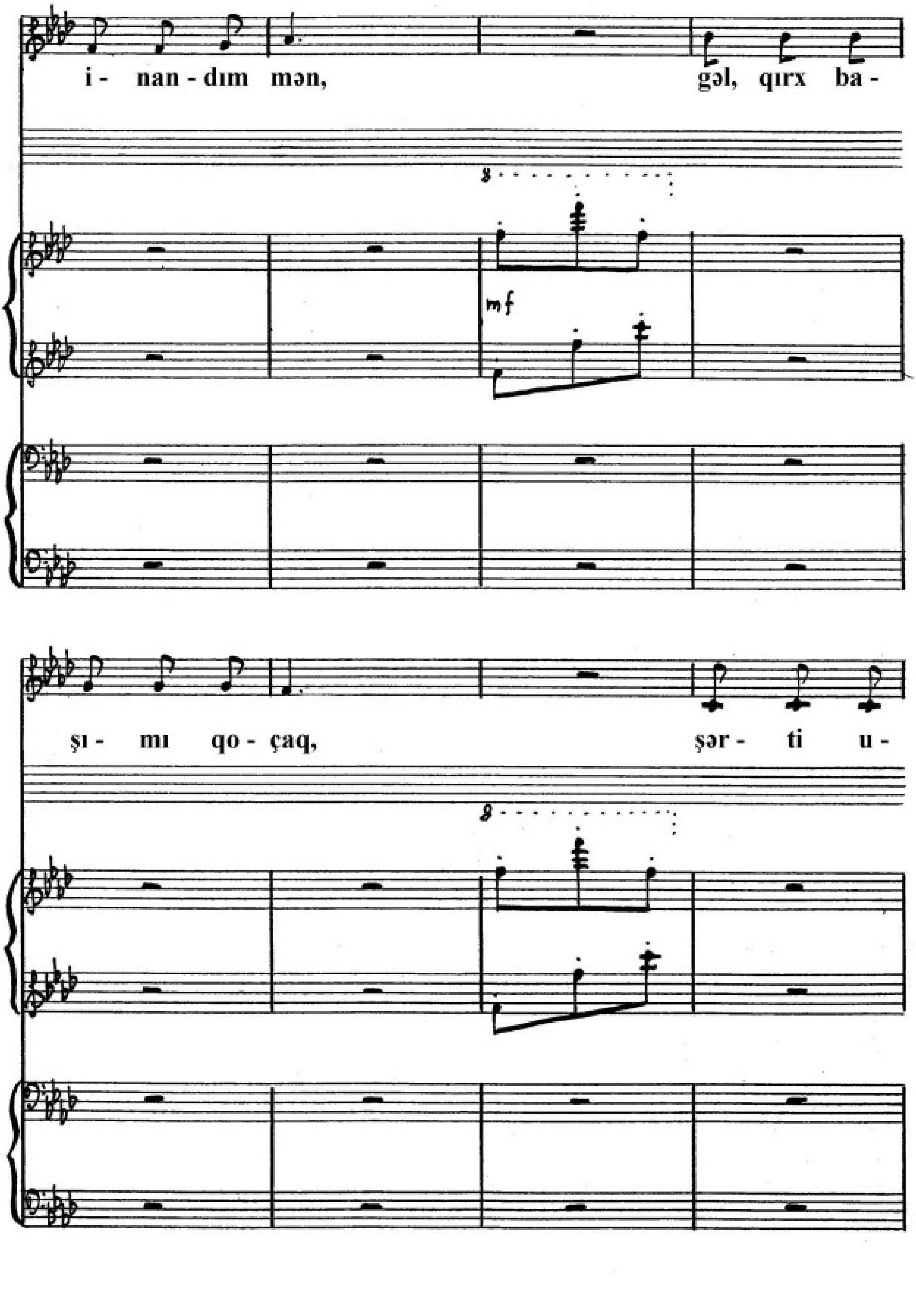
i- nan-dım mən, gəl, qırx ba-
mf
şı- mı qo-çaq, şər- ti u-

16
nut - ma an - caq.
16
fff
8
fff

İsgəndər
17
İs - gən - də - rin buy - nu - zu var
17
8
pp
pp
buy - nu - zu, İs - gən - də - rin buy - nu - zu var
8

buy - nu - zu.
18 Dəllək
Mən heç bir şey bil - mi - rəm,
18

gö - züm gör - mür di - lim lal.
Sir - ri bir kə - sə aç - sam

qoy ol - sun qa - nın ha - lal,

qoy ol - sun qa - nın ha - lal.

19
19

II

Allegro non troppo

İsgəndər
1 Meno mosso
Nə gö -
1 Meno mosso
p
zəl - dir bu gün ha - va,

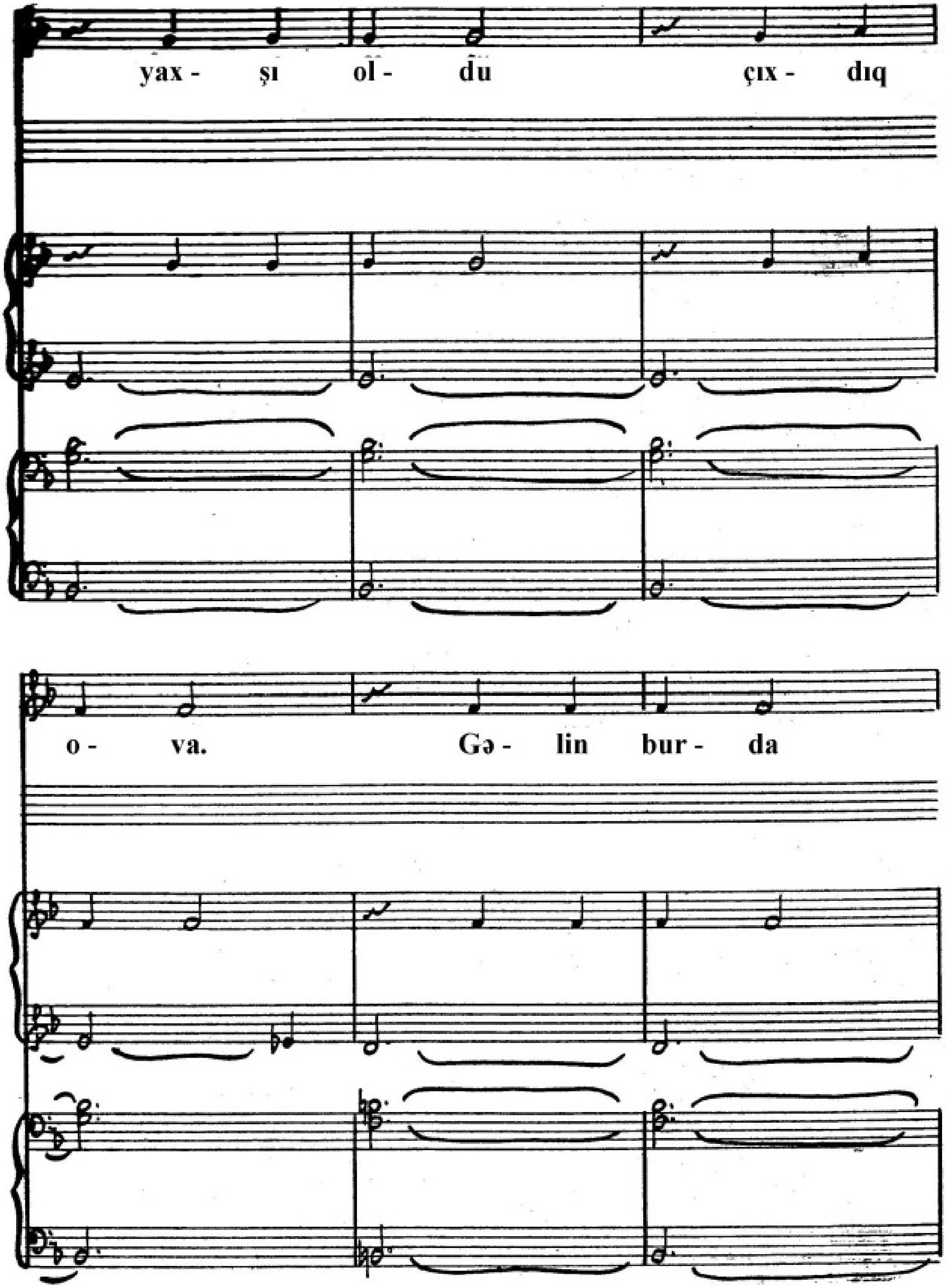
yax - şı ol - du çıx - dıq
o - va. Gə - lin bur - da

məc - lis qu - raq, ça - lın
sın bir in - cə ha - va.

2
2

Xor
3
Ba - har - dır a - çı - lıb
3
çə - mən - də gül - lər.
O - xu - yur se -

vinc - lə naz - lı bül - bül - lər.
Bax - dıq - ca gül - lə - rə, ya - sə - mən - lə -

rə. Ba - ha - rın eş - qi - lə
co - şur qəl - bi - miz.
4
4

Bax-dıq - ca gül - lə - rə,
ya - sə - mən - lə - rə. Ba - ha - rın eş -

qi - lə co - şur qəl - bi - miz.
5 Presto (Qaytağı)
5 Presto (Qaytağı)
1
2

3
4
5
6

7
8
9
10
11
12

13
14
15
16
17
18

19
20
21
22
23
24
cresc.............

25
26
27
f
6 Meno mosso
İsgəndər
Ço - ban, gül - lü dağ-lar-dan bir nəğ-mə o - xu!
6 Meno mosso

Bir şi - kəs - tə ça - lın!
p
p
Şikəstə
7
Əyanlar
Ço - ban qar - daş
7
mf
mf
mf

İsgəndər
sağ ol - sun. İn - di də bir az ney çal.
Çoban neydə

Moderato
İsgəndər
Söy - lə ay ço - ban, bu sir - ri
Moderato
har - dan öy - rən - mi - sən sən,

Ə - gər düz de - sən, a - zad - san,
yox - sa gö - rər - sən cə - za.

9
9
Çoban
A - cıq - lan - ma şah mən - də yox gü - nah.
pp

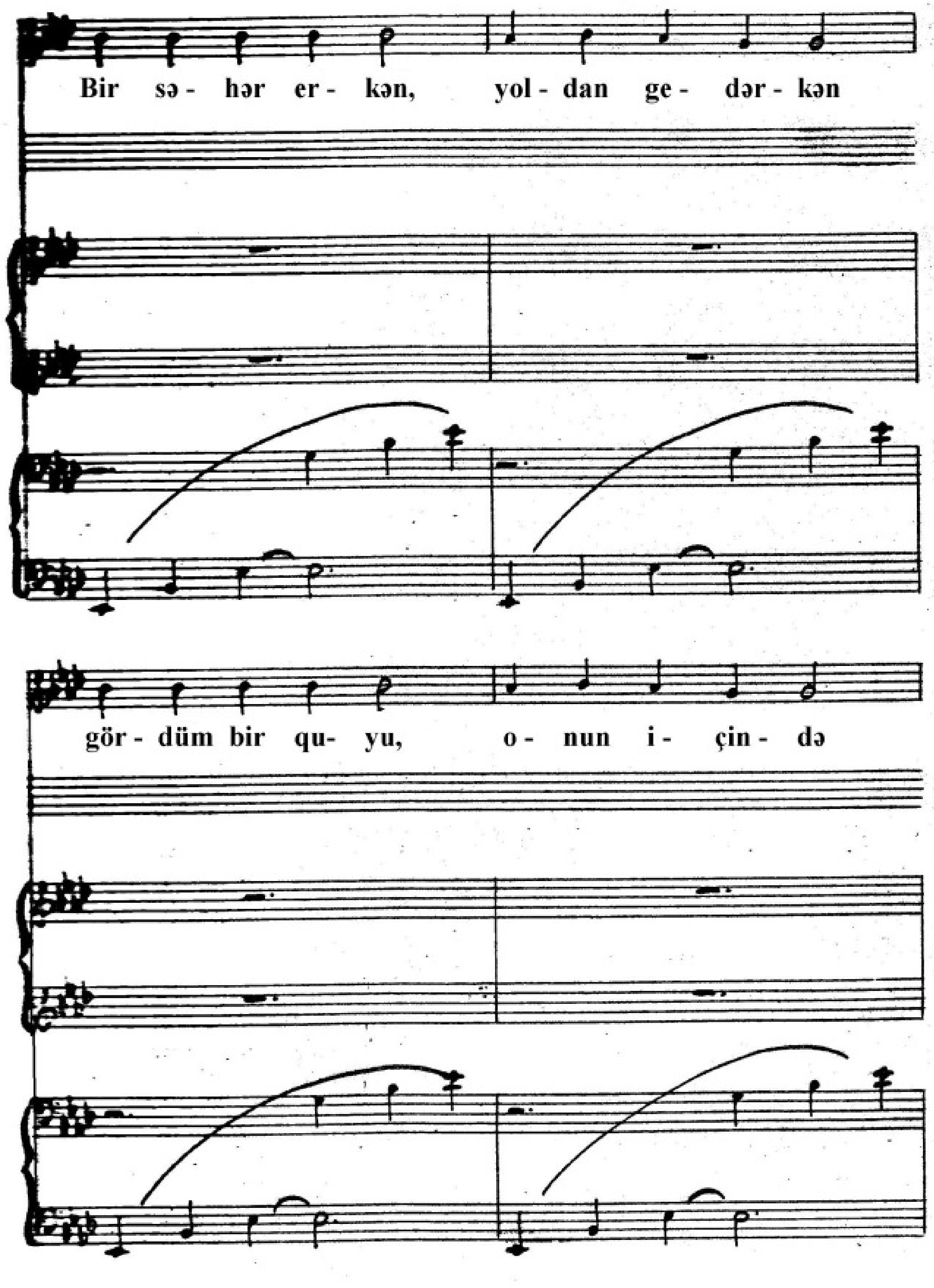
Bir sə - hər er - kən, yol - dan ge - dər - kən
gör - düm bir qu- yu, o - nun i - çin - də

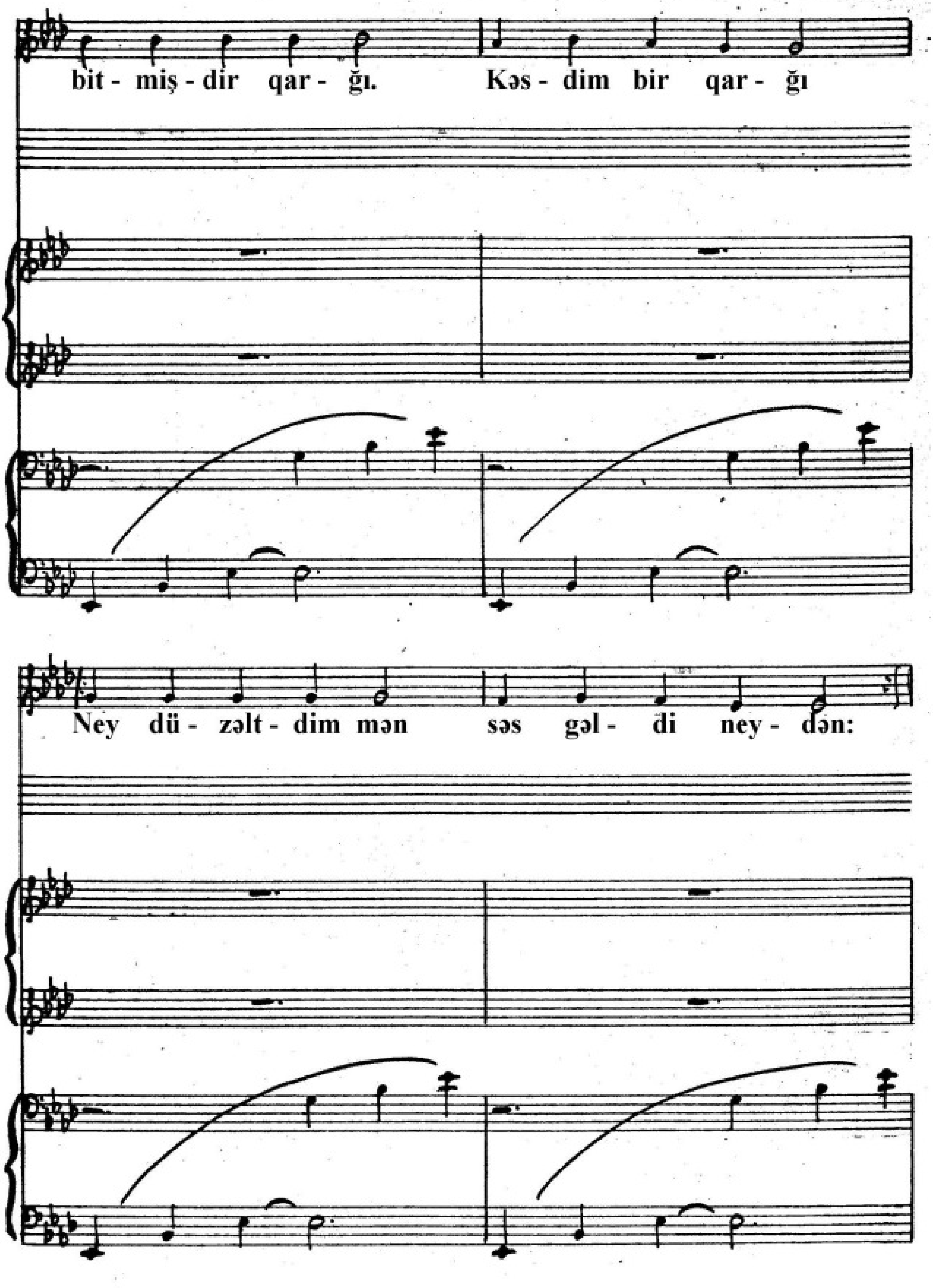
bit - miş - dir qar - ğı. Kəs - dim bir qar - ğı
Ney dü - zəlt - dim mən səs gəl - di ney - dən:

"İs -gən - də -rin buy - nu - zu var buy - nu - zu".
10 Poco piu mosso
10 Poco piu mosso
f
cresc.
f
cresc.

İsgəndər (hirsli)
Bu-nun - çün dəl -lək - dir
yə - qin mü-qəs - sir.
Sax-la - ya

bil - mə - yib ü - rə -yin - də sirr.
İ - şi yox-la - maq-çün tu - tul - sun ço -

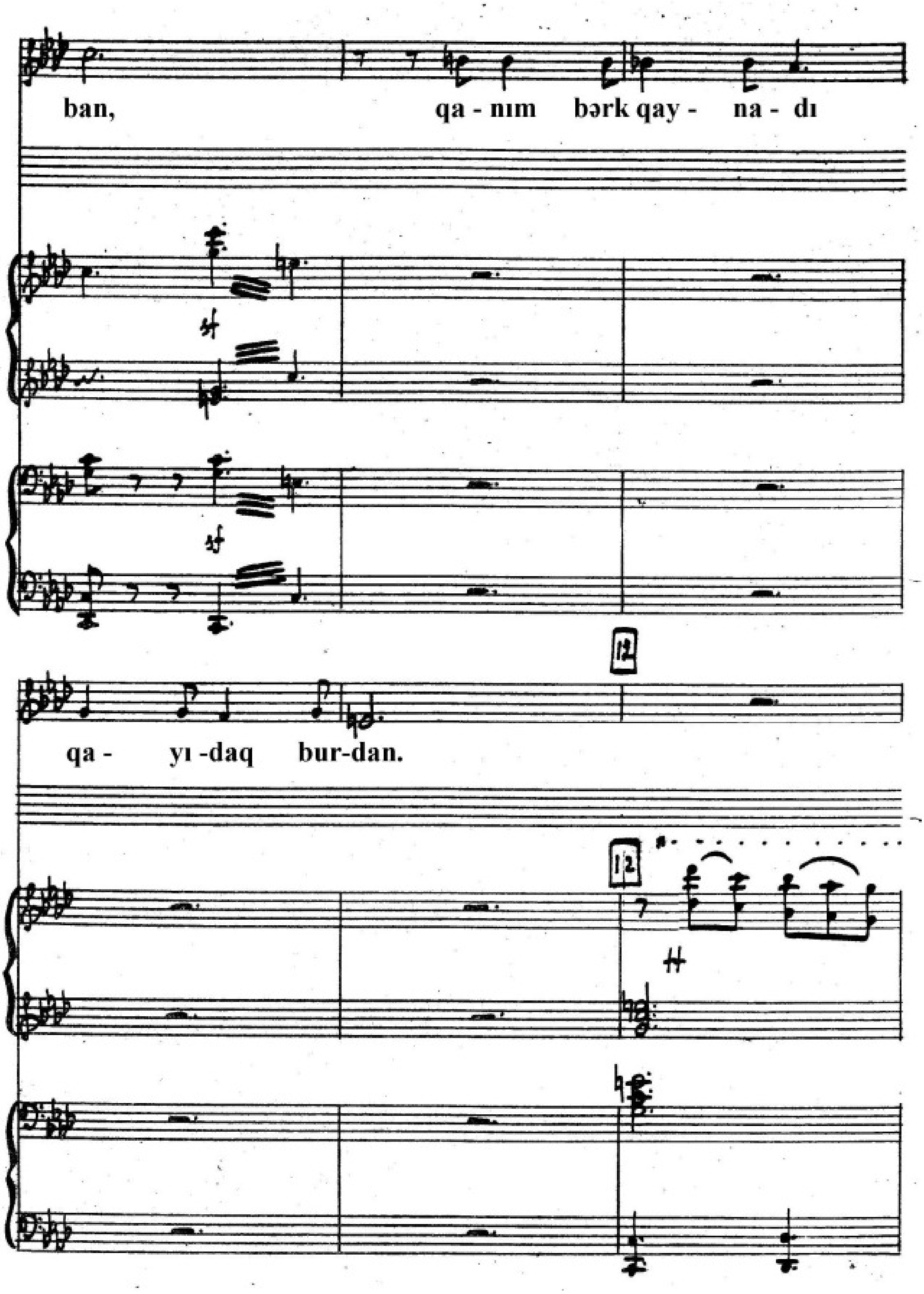
ban, qa - nım bərk qay - na - dı
qa - yı -daq bur-dan.
12
12

III
Moderato
mf
mf

cresc.
f
f

1 Andantino
1 Andantino
sf

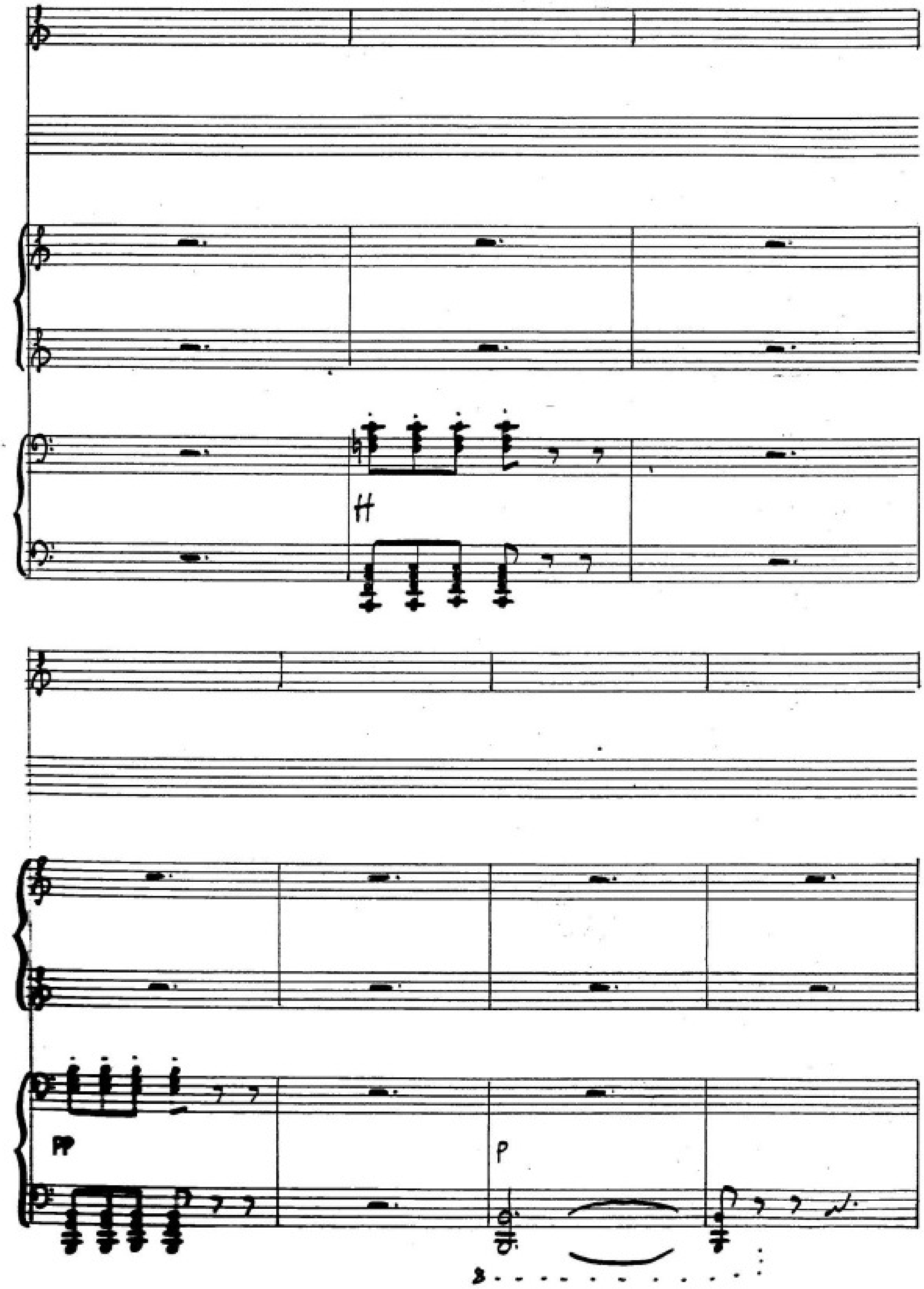
H
pp
p

2
İsgəndər
Dəl -lək, ya-xın gəl!
Nə-dir bu ən -gəl
2
pp
p
f
Bu vax - ta ki - mi
mə-nim sir - ri - mi

bi - lən bir sən - din. And i - çib de - din: "Ö - lün - cə heç kəs
bu sir - ri bil - məz". İn - di ço - ban - lar
3 Poco piu mosso
3 Poco piu mosso

cresc.
tü - tək ça - lan - lar bu sir - ri bi - lir, el mə - nə gü - lür.
cresc.
cresc.
f
Nə məq -səd - lə sən sir - ri ver - mi - sən?
f

4 A tempo
Dəllək
İ - nan, de - mə - rəm böy - lə sir - ri mən is - tər ço - ba - na
4 A tempo
tü - tək ça - la - na. Qu - laq a - sın siz de - yim dü - zü - nü
zit
zit

5 A tempo
5 A tempo
p
mf
8

6
Dəllək
Bu sirr mə - nim qəl - bi - mi
6
p
gə - mi - rir - di qurd ki - mi
p

gör - düm də - rin bir qu - yu
p
iç - tim sə - rin su - yu - nu
p
f
f

sir - ri o - na söy - lə - dim
ya - vaş - ca böy - lə de - dim:

7
pp
"İs -gən - də -rin buy - nu - zu var buy - nu - zu".
7
8
İsgəndər (hirsli)
İ - ki nə - fər pəh - li
8

van
qar - ğı qır
sın qu - yu - dan.

9 Moderato con moto
İsgəndər
Sən-sən bu
dəl - lə-yi gös - tə-rən mə-nə gə-rək cə-
f
p

za ve - rim bu sa - at sə - nə.
10 Meno mosso
10 Meno mosso
mf

Vəzir
Şa -hım, mən-də yox tax - sır, sax-la - ya bil -
p
mə - yib sirr. Ol - dum o - na ar - xa - yın, bil - mə - dim cı -

xar xa - in.
11
Pəhlivan
Ey, şa-hım, qar - ğı - lar ha - zır-dır.
11

İsgəndər
f
Tez ney dü - zəl - sin, ney ça-lan gəl - sin!
p
f
p
f
cresc.

cresc.
f
cresc.
f
f

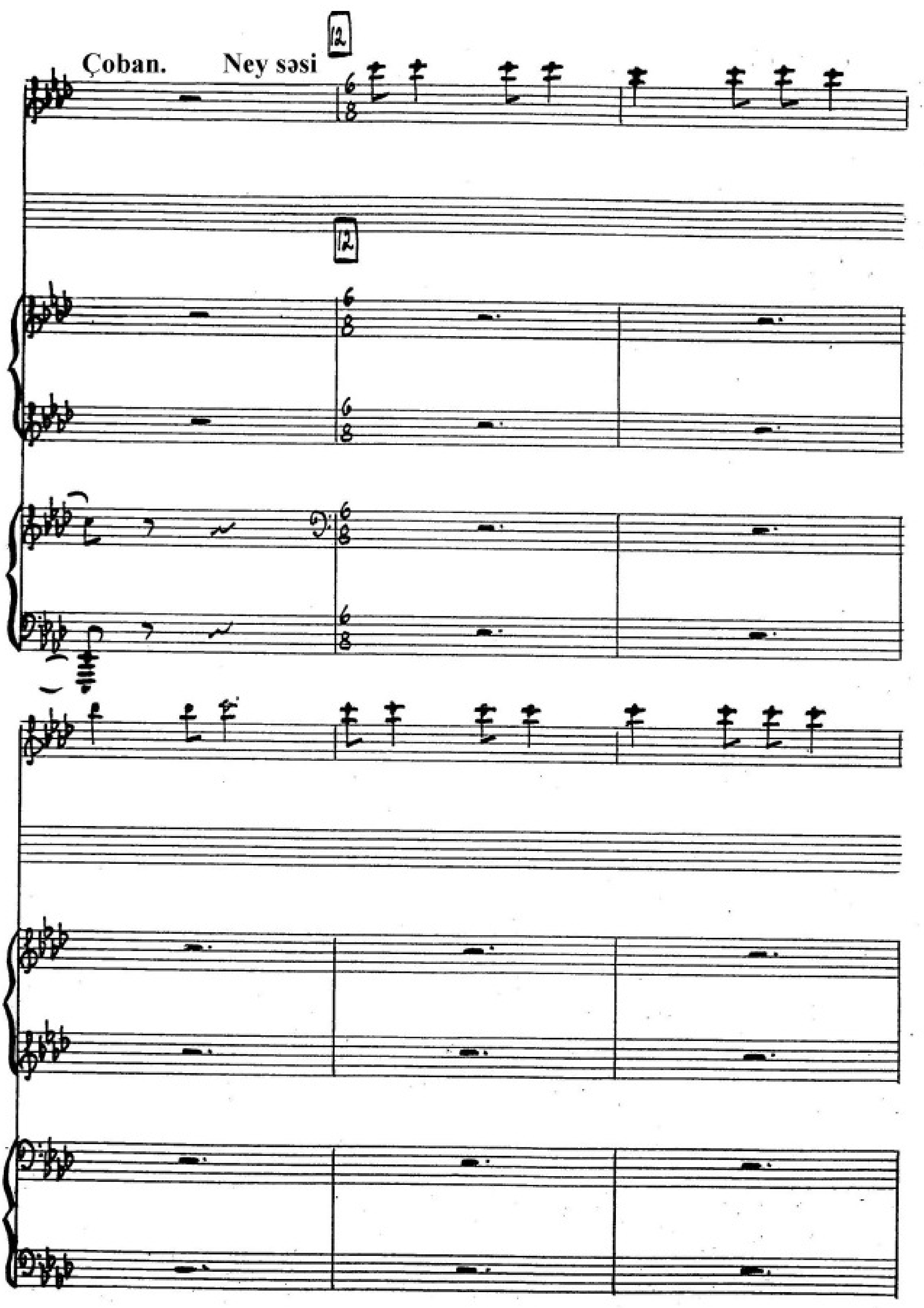
Çoban.
Ney səsi
12
12

Allegro moderato
Allegro moderato
13 Maestoso
İsgəndər
İn - di an -
13 Maestoso
f
p

la- dım ki, dün - ya-da bir kəs çir-kin nöq-
XOR
14
Andante
sa nı-nı giz - lə-də bil - məz. İn -di an-
14

la - dıq ki, dün - ya-da bir kəs çir-kin nöq-
sa - nı -nı giz - lə-də bil - məz, giz - lə-də bil -

məz.
cresc.
cresc.

8
f
3
8
8
f

Ə l a v ə

Üzeyir Hacıbəyli adına Baki Musiqi Akademiyasinin Məktəb-studiyasının Uşaq Opera Teatrının quruluşunda "İsgəndər və çoban" operasından səhnələr

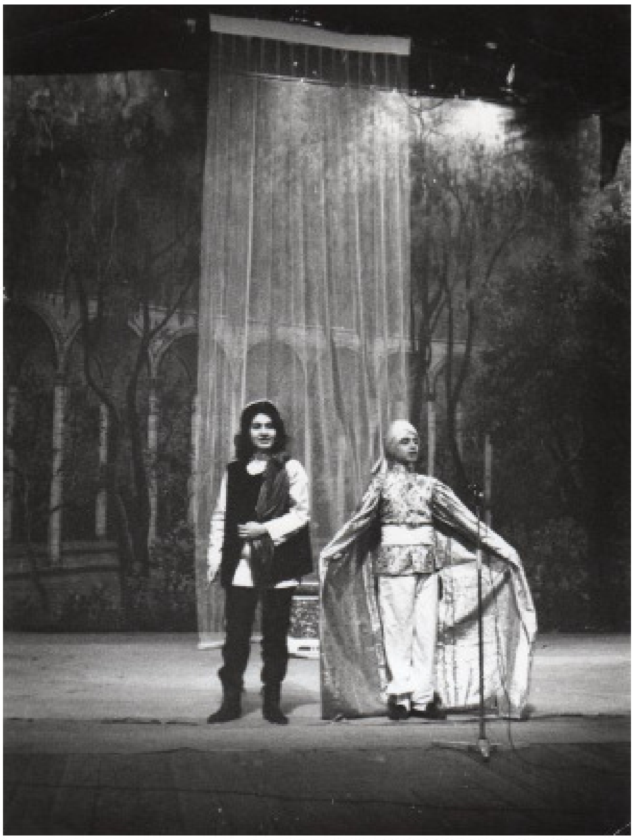

M Ü N D Ə R İ C A T

Giriş **5**

Operanın mətni **6**

I pərdə **11**

II pərdə **53**

III pərdə **85**

Ə l a v ə

Üzeyir Hacıbəyli adına Baki Musiqi Akademiyasinin
Məktəb-studiyasının Uşaq Opera Teatrının quruluşunda
"İsgəndər və çoban" operasından səhnələr **111**